

Nekrológy a spomienky

Opustila nás RNDr. Svatava Klenovská, CSc.



27. septembra 2012 sme sa rozlúčili v bratislavskom krematóriu za účasti rodiny, priateľov a početnej botanickej komunity so Svatavou Klenovskou, bývalou pracovníčkou Botanického Ústavu SAV a Katedry fyziológie rastlín Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského. Smútočný rozlúčkový obrad vykonal slovenský biskup Cirkvi Československej husitskej ThDr. Jan Hradil, Th.D. V bratislavskom cirkevnom zbore bola nielen členkou, ale i dlhoročnou organistkou. Prednesená káza o rozlúčka nenechala nikoho na pochybách, že ju biskup veľmi dobre poznal po súkromnej i odbornej stránke.

Svatava Klenovská, rod. Bourová sa narodila ako najstaršia z troch detí bankového úradníka 2. januára 1926. Zomrela 23. septembra 2012 vo veku nedožitých 87 rokov. Jej otec sa usadil v

Bratislave ako jeden z mnohých Čechov, ktorí prišli po prvej svetovej vojne, aby buďovali nový československý štát. Svatava bola celý svoj život presvedčená o správnosti masarykovskej filozofie a politiky, ktorá vytvorila demokratický ostrov medzi štátmi v strednej Európe. So svojimi politickými a svetonázorovými postojmi sa nikdy netajila. Toto jej síce neumožnilo pristúpiť k habilitácii, ale pre jej osobné kvality a príkladnú skromnosť bola imúnna pred politickou represiou. Po maturite v roku 1945 sa prihlásila na štúdium na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity, kde absolvovala ešte prednášky u prof. Nábělka, doc. Futáka a prof. Pastýrika. Ukončila dvojpredmetové štúdium, čím získala pedagogickú kvalifikáciu. V roku 1952 spolu s poslednými absolventmi pred socialistickou reformou štúdia, obhájila dizertačnú prácu na tému „Vzájomné pomery vápnika a horčíka v rastlinách a v pôde“. Na základe tejto práce a rigorózneho skúšky získala titul RNDr. Po absolvovaní externej aspirantúry v roku 1969 získala vedeckú hodnosť CSc. (Témou jej kandidátskej dizertácie boli „Otázky vodnej prevádzky kalusových pletivových kultúr“). Výsledky experimentálnej práce priebežne publikovala a prednášala na vedeckých podujatiach.

Po skončení fakulty pracovala na Ústrednom kontrolnom ústave poľnohospodárskom a neskôr ako učiteľka v Ústave pre telesne chybných na Patrónke. Jej vzťah ku konkrétnej práci v laboratóriu a najmä znalosť nemeckého, francúzskeho a anglického jazyka jej otvoril možnosť pracovať na Botanickom ústave SAV (1963–65). Vzťah k pedagogickej práci a mladým ľuďom ju priviedol v roku 1965 na Katedru fyziológie rastlín Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, kde okrem práce odbornej asistentky mala na starosti aj knižnicu. Už na Botanickom ústave SAV sa v spolupráci s Dr. Kozínom venovala problematike vodného režimu rastlín a o tejto problematike nielen prednášala a viedla cvičenia, ale v nej i vedecky pracovala. V roku 1974–1975 absolvovala zahraničný študijný pobyt na Centre National de la Recherche Scientifique v Gif-sur-Yvette, Francúzsko. Tento pobyt ju obohatil nielen po odbornej stránke, ale stimuloval ju i k vedeniu štu-

dentov najmä v oblasti medzinárodných stykov a otvorení sa k zahraničnej komunite. Medzi študentmi a kolegami bola obľúbená najmä pre ochotu pomôcť každému, kto potreboval pomoc v práci aj v zahraničných stykoch.

Zúčastňovala sa príležitostne aj prednáškami odborných seminárov v rámci Fyziologickej sekcie Botanického spolčenosti. V Botanickom spolčenosti bola nielen dlhoročnou členkou, ale jedno funkčné obdobie i tajomníčkou Fyziologickej sekcie. S radosťou sa zúčastňovala mnohých odborných aj spoločenských podujatí i po odchode do dôchodku. Pri dovŕšení 60 rokov získala vyznamenanie „Zaslúžilý člen SBS“.

S manželom MUDr. Jaroslavom Klenovským žila v usporiadanom manželstve 47 rokov a prejavovala veľký záujem o jeho prácu praktického lekára. Vychovali spolu syna a dcéru a keď nás opustila mala 5 vnukov a 3 pravnukov, ktorým venovala vo svojich posledných rokoch veľa lásky a pozornosti.

Po odchode do dôchodku sa intenzívne naďalej venovala zdokonaľovaniu sa v cudzích jazykoch, počúvala klasickú hudbu a rozširovala si vedomosti v oblasti rôznych (najmä východných) náboženstiev. Rada sa venovala práci v záhrade, kultivovala skalku pri dome a tešila sa z každej rastlinky, ktorú vypestovala.

My všetci, čo sme ju poznali, sa spolu s množstvom študentov s ňou lúčime s bolesťou v srdci, ale zároveň s vďakou za spoločné roky, ktoré sme strávili v jej blízkosti či už v práci alebo pri iných podujatiach.

KAROL ERDELSKÝ

Ing. Jozef Kolek, DrSc.

Tak, ako sme ho poznali (nie všetci) – k nedožitým deväťdesiatinám Ing. Jozefa Koleka, DrSc.

V novembri tohto roku si pripomenieme nedožitú 90-tinu Ing. Jozefa Koleka, DrSc. Charizmatickeho človeka, nadšeného a obetavého organizátora slovenskej vedy a vedeckej osobnosti, ktorý výrazným spôsobom ovplyvnil rozvoj fyziológie rastlín nielen na Botanickom ústave, ale minimálne na Slovensku. Už v čase jeho pôsobenia na Botanickom ústave, kde od roku 1964 až do jeho zrušenia v decembri 1974 bol vo funkcii riaditeľa, sa ukázalo a dnes sa to potvrdzuje ešte viac, že typ ľudí, akým bol Ing. Kolek je pre rozvoj vedy mimoriadne potrebný, priam nevyhnutný. Bol to veľmi otvorený človek s ohromným nadšením pre všetko nové, s výbornými organizačnými schopnosťami a vďaka svojej neprehliadnuteľnej postave a takmer nulovým pocitom strachu, že niečo môže dopadnúť zle. V prípade narazenia na odpor jeho angažovanosť sa ešte zintenzívňovala a dosahovala niekedy až úroveň „svätej vojny“ napr. pri konfrontácii o význame úlohy draslíka v metabolizme rastlín a účinku herbicídu Sencoru na metabolizmus cukrov, ktorú koncom 70-tych rokov prezentovala jedna skupina vedeckých pracovníkov s iného akademického ústavu a Ministerstva poľnohospodárstva. Napriek jeho nepopierateľne významnému podielu na orientácii a rozvoji výskumu štruktúry a funkcie koreňového systému rastlín na Slovensku, z dôvodu jeho niektorých povahových vlastností (otvorenosť a kritickosť), ktoré neboli v danej dobe všade vítané, sa ku koncu jeho pôsobenia na ústave dostal do čiastočnej izolácie, čo bolo príčinou aj jeho, na dnešnú dobu skorého „odchodu“ do dôchodku (65 rokov).

Keďže jeho životný osud, angažovanosť vo vede a pracovné úspechy a ocenenia boli viackrát publikované, naposledy veľmi podrobne v príspevku Dr. Gašparikovej v Bull. Slov. Bot. Spoločn.,

(26: 239-242, 2004), ja by som vám ho chcel trochu pripomenúť z pohľadu môjho každodenného kontaktu s ním ako človeka, ktorý si na ocenenia veľmi nepotrpel. Holubyho pamätnú medailu, ktorú získal v roku 1988, sme objavili za záhadných okolností na Katedre botaniky až tento rok.

Osobne som sa s Ing. Kolekom stretol na jeseň roku 1975 keď som nastúpil do zamestnania na miesto vedeckého asistenta, ale bolo to vlastne technické miesto. Pre tých, čo ho nepoznali osobne, musím povedať že pôsobil impozantne, až majestátne (a nielen tým, že mal aspoň o 50 kg viac ako ja). V jeho „tieni“ resp. po jeho „boku“ som prežil 15 rokov, až do jeho odchodu do dôchodku. Po príchode na ústav ma odviezol do pracovne, ktorá bolo celá zaprataná veľkými krabicami, v ktorých boli zabalené jednotlivé súčasti plynového chromatografu. Skladal som ho týždeň a zložený meral 3 metre a zabral celú polovicu pracovne (výrobca Laboratorní přístroje Praha nešetril a preto aj tá veľkosť, japonské výrobky mali 80 cm)). Ing. Kolek sa každý deň chodil pozeráť ako pokračujem a bol nadšený, keď bola zostava kompletná a spojzdrnená. Pohľad to bol naozaj veľkolepý, veľa farebných tlačidiel, manometrov, potenciometrov, hadičiek, blikajúcich svetielok. Na moju otázku, čo budeme na ňom analyzovať odpovedal „mastné kyseliny“ a otázku prečo „lebo ľudia pracujúci s lipidmi sú vo vede veľmi vážení“ (v mojom prípade tá „váženosť“ sa nedostavila, lebo som čoskoro prešiel na ďalšie témy, vtedy som ešte nevedel, že to je jeho štýl). Toto bol jeden z jeho spontánnych nápadov, ktorý sa udial na návšteve chemického veľtrhu Incheba Bratislava, kde hneď aj kontaktoval výrobcu, ktorý po skončení výstavy celý komplet dodal. Zároveň, ako správny manažér ma poslal na návštevu niekoľkých pracovísk, kde podobné analýzy robili, aby som „odkukal“ metodický postup a štandardizoval analýzy. Trvalo mi to nejaký čas, kým som získal reprodukovateľné výsledky a vychytil všetky „muchy“, ktoré súviseli s izoláciou lipidov a separáciou mastných kyselín. Akonáhle však všetko fungovalo, tak jeho záujem o plynovú chromatografiu sa vytratil a prišiel s nápadom stanovenia prítomnosti ťažkých kovov v rastlinách pomocou atómovej absorpčnej spektrometrie. Prístroj v základnej výbave sme mali, dokúpili sme selektívne lampy, zvlášť na ťažké kovy (čo by sa nám hodilo najmä teraz, keď nemáme prostriedky na zakúpenie moderného prístroja) a pokúsili sme sa vlastnými schopnosťami prístroj, ktorý niekoľko rokov stál, oživiť. Musím dopredu povedať, že Ing. Kolek nebol zvlášť techniky nadaný a veľakrát silou nahrádzal jemný a premyslený prístup k meracím prístrojom a zariadeniam (o skle radšej nepíšem). Viackrát sa stalo, že až keď mu niečo zostalo v ruke, tak sa opýtal či „tam už nebola ďalšia poloha?...“. Skoro tak to dopadlo aj s „atomákom“ v ktorom sa analyzované ióny ionizovali v špeciálnom horáku pomocou vysokej teploty acetylénového plameňa. Prístroj sme podľa návodu zapli, nastavili parametre a do horáka pustili zmes vzduchu a acetylénu. Ing. Kolek vtedy zistil, že nemá zápalky a vybral sa na chodbu vypýtať ich od nejakého kolegu (vtedy sa ešte na pracovisku veselo fajčilo). Chvíľu sa zdržal, za ten čas však acetylén unikal do vzduchu a už ho bolo cítiť nielen v meracej miestnosti, ale aj na chodbe. V tom čase už stačilo škrtnúť zápalkou aj na chodbe a nie priamo nad horákom. Keď som ho videl ako máva krabičkou zápaliek, rýchlo som odstavil acetylén a otvoril okná v meracej miestnosti. Typický acetylénový smrad už zacítil aj on, ale tým, že sa ničoho (okrem výšok) a nikoho nebál, podozrieval som ho, že je schopný škrtnúť tou zápalkou a ukončiť moju vedeckú kariéru na Botanickom ústave. Nakoniec si dal povedať a k zapáleniu „olympijského ohňa“ sme prišli až po dôkladnom vyvetraní miestnosti. Budovu a prístroj sme zachránili a nakoniec nám slúžil vyše desať rokov a budova až do roku 2011 keď nešla svojmu osudu a časť z nej vyhorela, ale to už mali pod palcom bezdomovci (ktorí tam prebývali po presťahovaní ústavu do nových priestorov) a nie dvaja „zruční“ vedeckí pracovníci.

Pekná historka sa spája aj s kalibrovaním prístroja. Použitá koncentrácia bol pomerne vysoká a keď ručička potenciometra skoro vyletela na chodbu, rozhodol, že roztok zriedime. Ručička rea-

govala rovnako prudko, tak vyliel celý obsah zo skúmavky, ponad okuliare sa pozrel do skúmavky a zahlásil „teraz sú tam už iba stopy“. Potom sme priliali destilovanú vodu a prístroj konečne zareagoval v rozpätí, ako bol dimenzovaný.

Zníženú manuálnu zručnosť však Ing. Kolek, nahrádzal mimoriadnym zápalom pre všetko nové a obrovským prehľadom o nových trendoch v oblasti výskumu, všeobecne, a špeciálne vo fyziológii a ekológii. Bol mimoriadne sčítaný, v čomu mu pomáhala jeho dobrá jazyková výbava a jeho redaktorská práca. Od roku 1956 až do jeho odchodu do dôchodku bol jedným z výkonných redaktorom časopisu *Biológia*. Keďže v tom čase zahraničné vedecké monografie boli len ťažko dostupné príp. veľmi drahé redakcia *Biologie* bola jedným zo zdrojov vedeckých monografií, z ktorých čerpal viaceré inšpirácie. Práve pondelky boli nebezpečné (čo sa týka nápadov), lebo cez víkend veľa čítal, ale aj podľa Dr. Gašparikovej „turnover“ jeho nápadov bol veľmi vysoký a mnohé boli po pár dňoch vytlačené inými, takže niekedy stačilo nepodľahnúť hneď prvému tlaku. Takto som sa dostal aj k téme mojej kandidátskej práce, ktorú vymyslel Ing. Kolek na základe monografie o mitochondriách, ktorá prišla do redakcie. Napriek tomu, že nikto na ústave s mitochondriami na takejto úrovni nerobil, si Ing. Kolek vymyslel sledovať transportné vlastnosti na úrovni vonkajšej a vnútornej mitochondriálnej membrány!? Bolo to náročné (najmä izolácie membrán), ale podľa neho „stálo to za to, a naučili ste sa veľa metodických postupov“ (po objavení som sa už k mitochondriám nikdy nevrátil).

Podobné inšpirácie stáli za biofyzikálnym pohľadom na transportné procesy v rastlinách, kde sa výrazne angažoval za založenie laboratória biofyziky na Botanickom ústave, oddelenia produkčnej ekológie a v jeho obrovskom nadšení a angažovanosti sa v ekologickom projekte „Človek a biosféra“, ktorý viedol viac ako 10 rokov. V tomto období jeho nadšenie pre ekológiu (v tom čase už „ekológia“ bolo aj v názve ústavu, ktorý sa v roku 1975 premenoval z Botanického ústavu na Ústav experimentálnej biológie a ekológie) prevýšilo jeho záujem o fyziológiu a až personálne vzťahy v tejto novovzniknutej silnej skupine viedli, že sa postupne z nej vytratil, hoci bol podpredsedom Národného komitétu UNESCO pre program Človek a biosféra (MaB) a významne sa angažoval pri realizácii tohoto programu na Slovensku. Skúsenosti z projektu využil aj pri bilancovaní tokov hmoty a energie v poľnohospodárskej krajine, najmä pri porovnaní horských a nížinných typov poľnohospodárskej produkcie a efektivity vložených vstupov na primárnu produkcie rastlinnej, ale aj živočíšnej výroby (prepočtom vstupov na kilo July som strávil pol roka a robil na kalkulačke, ktorá mala veľkosť pol štvorcového metra). Tým, že svojim vzdelaním bol poľnohospodársky inžinier, viaceré projekty ktoré vymyslel a viedol boli zamerané na v tom čase aktuálne problémy v poľnohospodárstve. Napr. nadbytok dusičnanov v pôde, ktoré vyplývalo z nadmerného hnojenia pôdy minerálnymi živinami, úloha draslíka vo výžive rastlín a komplexnému vplyvu pôsobenia nepriaznivých meteorogénnych faktorov na štruktúru a funkciu koreňového systému rastlín. Z tejto oblasti pochádza aj najviac jeho publikovaných prác a čiastočne aj jeho doktorská dizertačná práca. Jeho mimoriadne organizačné schopnosti a nadšenie z vedeckých výsledkov pracovníkov Botanického ústavu spôsobom jemu vlastným (nebojácnym) okamžite pretavil do zorganizovania tematickej domácej, alebo medzinárodnej konferencie. Pri všetkých, dnes už tradičných konferenciách (Root Structure and Function, Dni rastlinnej fyziológie, a viaceré semináre zamerané na fyziológiu stresu organizované v rámci Oddelenia fyziológie rastlín, alebo Fyziologickej sekcie SBS) bola jeho invenčia a angažovanosť rozhodujúca a nepostrádateľná, nielen pre osobné kontakty, ale najmä pre jeho nadšenie a obetavosť. Napriek tomu, že jeho odchod z pracoviska bol poznačený dobou, kedy k nemu došlo a ľudmi, ktorí o tom rozhodovali, na slovenskú vedu nezanevrel a po reінštalácii Botanického ústavu v roku 1990 nastúpil na

„nový“ Botanický ústav ako konzultant. S jeho typickým entuziazmom a nasadením sa pustil do práce na anglickej mutácii knižnej monografie, ktorej bol spolu s Dr. V. Kozinkom editorom a aj spoluautorom (Fyziológia koreňového systému rastlín, Veda, Bratislava 1988). Vydania knižnej publikácie sa však už nedožil pretože ťažká, neliečiteľná choroba mu už toľko času nedopriala (kniha vyšla dva roky po jeho smrti, Kolek J. & Kozinka V., (eds.), *Physiology of Plant Roots*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston, London, 1992).

Jeho zásluhy a ocenenia (a bolo ich neúrekom) sú, a zostanú zaznamenané v písomnej podobe, jeho život, veľkého a chápacvého človeka zostane však len v našich myšliach a spomienkach a preto si ho pamätajme takého, aký bol. Keď ho niečo nebavilo a nudil sa, tak neustále „cvakal“ guľôčkovou prepisovačkou a pozeral von oknom, keď dostal hlad, otvoril si kufrík a aj priamo na schôdzi si dal riadneho „hryza“ a to isté bol aj s fajčením. Keď však bola príležitosť povykrúcal všetky ženy pri tanci, na Vianoce navaril výbornú kapustnicu, ktorú s ešte väčšou chuťou zjedol. Bol nielen dobrý kuchár, ale aj známy gurmán, znalec vína, silný fajčiar a výborný rozprávač. Charizmatický, niekedy kontroverzný, ale stále rovnaký a názorovo zásadový. Tak si ho pamätám ja a takto si aj na neho spomínam, bez zbytočného pátosu, ale s úsmevom, lebo sme toho spolu toľko prežili. Naše spoločné príbehy by vydali na podstatne väčší príspevok, ale stál by za to. Hovorí sa, že veľká osobnosť vrhá veľký tieň, v jeho prípade to tak nebolo a všetci, ktorí sme sa v jeho najbližšom okolí pohybovali sme mali dosť svetla, aby sme neživorili v jeho tieni, ale vyrástli, za čo mu patrí vďaka.

IGOR MISTRÍK

Spomienky k nedožitým 90-tke RNDr. Andreja Luxa, CSc.

Keď si v predstave oživím spomienku na svojho bývalého staršieho kolegu, usmievaťého, mierneho a skromného pracovníka Andreja Luxa, vraciam sa do obdobia, ktoré si dnešní mladí adepti vedy nevedia azda ani predstaviť. Myslím najmä na fotografické vyhodnocovanie kvality pokusného materiálu, ktoré bolo jeho hlavnou doménou. Jeho spôsob práce si vyžadoval takmer denný pobyt v tmavej komore zariadenej prístrojmi, ktoré už ani v druhej polovici dvadsiateho storočia neboli najmodernejšie. Práca s nimi kládla veľké nároky na oči, pľúca aj na chrbticu. Spod jeho rúk však často vychádzali priam umelecké diela. Možno sa spýtate, prečo neponechal túto prácu svojmu laborantovi, páňovi Kiššíkovi. Nuž jednoducho preto, že Ľudovít Kiššík pracoval spoľahlivo a dobre, ale Dr. Lux vkladal riadny kus umenia ako pridanú hodnotu do každej mikroskopickkej snímky. Anatomické publikácie významnej vedeckej dvojice Mária Luxová – Andrej Lux mali vždy perfektnú a hodnovernú fotodokumentáciu a teda aj otvorené dvere do popredných vedeckých časopisov a zaslúžený úspech na vedeckých sympóziách. Veľký význam aj úspech mali panely, ktorými Dr. Lux dokumentoval prácu ústavu na Inchebe v rokoch 1976 a 1978, na Agrokomplexe v Nitre v roku 1977 a Florii Kroměříž v rokoch 1978 a 1979. Z bohatých skúseností Dr. Luxa v oblasti makro- a mikrofotografie, ako aj polarizačnej mikroskopie profitovali viacerí členovia ústavu, ale aj pracovníci na fakulte a v iných vedeckých inštitúciách. Medzi najváženejších z nich patril Prof. Dr. Bohumil Němec, nestor českej i slovenskej fyziológie rastlín, ktorý bol pôvodne jeho vysokoškolským učiteľom a usmernil jeho celoživotné zameranie.

Neskôr však bol Dr. Lux nezastupiteľným spolupracovníkom Bohumila Němca pri publikovaní jeho prác v pokročilom veku.

Prácu v tmavej komore vyvažoval Dr. Lux výskumom, ktorý si vyžadoval pestovanie a zber materiálu na čerstvom vzduchu. Venoval sa prácam spojeným s riešením problému predčasného odumierania marhúľ, regeneračným procesom drevín spojených najmä s ich vegetatívnym rozmnožovaním a prácam na anatomicom atlase koreňov. Riešenie všetkých týchto úloh v Botanickom ústave SAV by bolo bez jeho súčinnosti priam nemožné. Vyhodnocovaniu materiálu predchádzali terénne práce spojené s popisom zdravotného stavu pozorovaných stromov na mnohých vybraných lokalitách, odber a následné ďalšie analýzy apoplexiou postihnutých častí stromov, pestovanie a odber materiálu ozrejmujúceho význam kvality a vonkajších faktorov pri vegetatívnom množení drevín, atď. Ako mladá pracovníčka som ho na viacerých takýchto cestách, často spolu s L. Kiššikom sprevádzala a mala som možnosť čerpať z jeho bohatých skúseností.

RNDr. Andrej Lux, CSc. sa narodil 8. 4. 1923 vo Vrútkach. V rokoch 1942 – 1948 vyštudoval biológiu na PriF SU v Bratislave. Krátko potom pracoval ako asistent na Prírodovedeckej fakulte a v rokoch 1949 – 1952 vo Výskumnom ústave agrochemickej technológie v Bratislave. Od roku 1953 bol už jedným zo zakladajúcich členov Laboratória rastlinnej biológie vznikajúceho Botanického ústavu SAV. Dr. Lux bol aktívnym členom a od roku 1988 zaslužilým členom SBS.

Otec Dr. Luxa pracoval ako rušňovodič. Pamätám sa, ako Andrej Lux viackrát konštatoval, že jeho otec si po ťažkej celoživotnej práci ani neužil dôchodok. Vždy dodal, že on, poučený skúsenosťou svojho otca, sa pokúsi skončiť svoju vedeckú kariéru tak, aby sa ešte mohol venovať svojim obľúbeným aktivitám, teda fotografovaniu nielen prírody ale aj architektonických pamiatok a umeleckých predmetov ako aj umeleckému spracovaniu fotografií. Veril, že v dôchodku bude pracovať bez časového tlaku, ktorý obmedzuje tvorivosť človeka. Tento zámer sa mu, žiaľ, nepodarilo uskutočniť. Zdravotné ťažkosti posledných rokov jeho života mu pomáhala prekonať jeho manželka RNDr. Mária Luxová, DrSc., ktorá zomrela v roku 2000 a neskôr vo veľkej miere jeho obetavá nevesta RNDr. Miroslava Luxová, CSc. Zomrel 8. 1. 2006. Pochovaný je na Ružinovskom cintoríne v Bratislave. Pán doktor, viem, že mnohí často spomíname...

OLGA ERDELSKÁ

Bibliografia prác RNDr. Andreja Luxa, CSc.

a) publikované práce

1951–1953

Němec, P., Pastýřik, L., Tesařová, M., Lux A. & Voříšek J. Experimentálny príspevok k otázke funkcie mikroelementov vo výžive rastlín. Chemické zvesti. 1951, 5: 254–271.

Lux, A. Zhodnotenie škodlivosti imelovca. Biol. sborník SAVU. 1952, VII/1-2: 41–60.

Korbel, L., Luxová, M. & Lux, A. Moľ topoľový /*Phyllocnistis sufusella* Z./ škodca topoľových škôlok. Biol. sborník SAVU. 1952, VII/1-2: 127–143.

Luxová, M. & Lux, A. Vplyv sterilizácie pôdy parou na rast šalátu. Biol. sborník SAVU. 1952, VII/1-2: 193–197.

Lux, A. & Luxová, M. Mikroelementy a hubové choroby rastlín. Biol. sborník SAVU. 1952, VII/3-4: 83–92.

Lux, A. & Luxová M. Podmienky šírenia dierkovitosti listov /*Clasterosporium carpophilum* ADERH/. Biológia. 1953, 8/3: 191–196.

Luxová, M. & Lux, A. Izolácia lykových vlákien ľanu z hľadiska anatomického. Biológia. 1953, 8/5: 353–362.

1956–1959

Luxová, M., Rabanová, E. & Lux, A. Vplyv výsevu na vlastnosti ľanu úžitkového /*Linum usitatissimum* L./. Biológia. 1956, 9/11: 662–671.

Luxová, M. & Lux, A. K analýze príznakov predčasného hynutia marhúľ. Pestovanie marhúľ a ich predčasné hynutie. SAV Bratislava. 1958, p. 266–276.

Lačok, P., Lux, A. et al. Významné marhuliarske lokality v ČSSR. Pestovanie marhúľ a ich predčasné hynutie. SAV Bratislava. 1958, p. 290–318.

Lux, A. Vplyv rôznej kvality odrezkov *Populus deltoides* Marschall var. *monilifera* Henry na ich zakoreňovanie z hľadiska učenia o mladých a starých formách. Biológia. 1959, 14/6: 401–410.

Luxová, M. & Lux, A. Po stopách Fándlyho-ovocinára. Ovocinár a vinohradník. 1959, 2: 33.

1961–1965

Lux, A. & Nižňanský A. Vplyv morfológického charakteru odrezkov *Populus deltoides* var. *monilifera* na ich zakoreňovanie. Biologické práce. 1961, VII /11: 5–61.

Lux, A. Banánovník čínsky. Naša veda. 1961, VIII/5.

Lux, A. K problematike vegetatívneho množenia rastlín. Svet vedy. 1962, IX/7: 422–426.

Lux, A. Industrializácia a vegetácia. Poznámky k morfológickému charakteru rastlín vyvíjajúcich sa v prostredí zamorenom fluórom. Svet vedy. 1964, XI/7: 406–408.

Luxová, M. & Lux, A. Metodické zásady určovanie sliviek. Biol. práce. 1964, X/8: 29–39.

Luxová, M. & Lux, A. Character of morphoses caused in the barley /*Hordeum distichum* L./ spike by 2-methyl-4-chlorophenoxyacetic acid /MCPA/. Biol. Plant. 1964, 6/4: 258–264.

Lux, A. & Luxová, M. Verwendung des Dokumator-Leseegerätes beim Projizieren, Zeichnen und Kopieren von mikroskopischen Präparaten. Jenaer Rundschau. 1965, 10/2: 142–144.

Lux, A. & Luxová, M. Zur Problematik des Holzes der Wurzeln. Drevársky výskum. 1965, 10: 71–72.

Lux, A. Dokumentácia biologických objektov priamo na fotopapier. Biológia. 1965, 20/5: 386–392.

1966–1968

Luxová, M. & Lux, A. Response of barley (*Hordeum distichum* L.) to 4-chloro-2-methylphenoxy-acetic acid (MCPA). Proc. of Symp. Diff. of Apical Meristems Praha – Nitra 1964. Academia Praha. 1966, p. 221–223.

Lux, A. & Luxová, M. Age of cuttings as a factor affecting the rooting ability of the poplar and the intrastellar differentiation of its adventitious roots. International Symposium on Biology of Woody Plants, Arboretum Mlyňany. Thesis. 1967, 161–163.

Lux, A. & Luxová, M. Development of vascular bundles in poplar roots growing on shoot cuttings of varying quality. Biológia. 1967, 22/3: 166–171.

Luxová, M. & Lux, A. Einfluss verschiedener Konzentration von MCPA auf die Entwicklung von Morphosen in der Gerstenähre. Biológia. 1968, 23/1: 12–22.

1971–1978

- Lux, A. Diferenciácia osových adventívnych koreňov topoľa. Zborn. predn. zo zjazdu SBS/ Tisovec 1970/ I. Bratislava. 1971, 153–154.
- Lux, A. Experimentelle Modifikationen des Leitungssystems bei beginnender Wuzelbildung an Sprossstecklingen von Pappeln. Biol. Plant. 1971, 13/5-6: 313–319.
- Luxová, M. & Lux, A. The occurrence of multiperforate perforation plates in maize root metaxylem. Biol. Plant. 1972, 14/5: 371–373.
- Luxová, M. & Lux, A. Prejavy morfogénnej povahy osových odrezkov pri zakoreňovaní topoľov. Acta F.R.N. Univ. Comen-Genetika V. 1974, 139–142.
- Luxová, M. & Lux, A. Notes on the origin and development of primary root tissues. In: Structure and Function of Primary Root Tissues /ed. Kolek, J./ Veda, Bratislava. 1974, p. 37–40.
- Lux, A. Tajuplný mikrosvet. Elektrón II, 1974, 2: 36–37.
- Lux, A. Použitie Etlinoru pri kvantitatívnom hodnotení botanických preparátov. Biológia, Bratislava. 1975, 30/7: 551–553.
- Lux, A. Science art. Elektrón 4. 1976, 4: 36–37.
- Lux, A. Influence of the time factor on the rhizogenesis of poplar stem cuttings /hybrid I 214/. Biológia, Bratislava. 1978, 33/1: 11–16.

1980–1982

- Luxová, M., Lux, A. & Čiamporová, M. Reserve lipids in stem root primordia of poplar. J. Exp. Bot. 1980, 31/122: 859–862.
- Lux, A. Nové možnosti ozelenenia miest. Elektrón. 1980.
- Lux, A. & Luxová, M. Povaha stonkových odrezkov topoľa a ich zakoreňovacia schopnosť. Zborn. ref. 3. Zjazdu SBS Zvolen. 1980, p. 259–262.
- Luxová, M. & Lux, A. Latent root primordia in poplar stems. Biol. Plant. 1981, 23/4: 285–290.
- Luxová, M. & Lux, A. The course of root differentiation from root primordia in poplar stems. Biol. Plant. 1981, 23/6: 401–405.
- Lux, A. Ročný cyklus rizogenézy stonkových odrezkov topoľa. Biológia, Bratislava. 1982, 37/1: 31–41.

b) Práce a abstrakty publikované v zborníkoch z konferencií

- Luxová, M. & Lux, A. Response of barley [*Hordeum distichum* L.] to 4-chloro-2-methylphenoxycetic acid /MCPA/. – Proc. of Symp. – Differentiation of Apical Meristems, Praha – Nitra 1964, Academia Praha 1966, 221–223.
- Lux, A. & Luxová, M. Age of cutting as a factor affecting the rooting ability of the poplar and the intrastellar differentiation of its adventitious roots. – Intern. Symp. of Biol. of Woody Plants, Arboretum Mlyňany, 1967, 161–163.
- Lux, A. Diferenciácia osových adventívnych koreňov topoľa. Zborn. predn. zjazdu Slov. bot. spoloč., Tisovec 1970, Bratislava, 1971, 153.
- Luxová, M. & Lux, A. Organizácia rastovej oblasti koreňa. Medzinárodná konferencia o rastových látkach rastlín, tézy prednášok, Liblice, 1978, p.30.

c) Záverečné správy

- Lux, A. Význam štádiového vývoja pri vegetatívnom množení semenných rastlín. Biologický ústav SAV, 1960.

- Kolek, J., Lačok, P., Lux, A., Luxová, M. et al. Biológia starých marhuľových kultúr I-III. Biologický ústav SAV, 1960.
- Hlásniková, A., Klasová, A., Kolek, J., Kozinka, V., Luxová, M., Lux, A. et al. Vplyv 2-metyl-4-chlórffenoxyoctovej kyseliny na niektoré fyziologické procesy u rastlín. Čiastková záverečná správa úlohy „Interakcia rastových látok“. Botanický ústav SAV, 1966.
- Gašparíková, O., Kolek, J., Kozinka, V., Lux, A. & Luxová M. Mechanizmus pôsobenia rastových látok. Čiastková záverečná správa XII/2/2. Botanický ústav SAV, 1968.
- Luxová, M., Lux, A. & Kozinka V.: Organizácia, vývin a funkcia primárnych pletív koreňa. Záverečná správa čiastkovej úlohy VI-2-7/9 „Fyziológia koreňového systému“. Časť I. Botanický ústav SAV, 1970.
- Gašparíková, O., Holobradá, M., Klasová, A., Kolek, J., Kozinka, V., Luxová, M., Lux, A. & Palovčíková, V. Organizácia, vývin a funkcia primárnych pletív koreňa. Záverečná správa čiastkovej úlohy VI-2-7/9 „Fyziológia koreňového systému“. Časť IV. Botanický ústav SAV, 1972.
- Kozinka, V., Luxová, M. & Lux, A. Organizácia, vývin a funkcia primárnych pletív koreňa. Záverečná správa čiastkovej úlohy VI-2-7/9 „Fyziológia koreňového systému“. Časť VII. Botanický ústav SAV, 1974.
- Luxová, M., Lux, A., Čiamporová, M. & Kubica Š. Zákonitosti tvorby stonkových adventívnych koreňov. Záverečná správa za etapu čiastkovej úlohy VI-2-10/1 Morfogenézy koreňa a jej kontrola, predložená ako kontrolovaná etapa čiastkovej úlohy na rok 1979. Ústav experimentálnej biológie a ekológie SAV, 1979.

Výročné správy za r. 1976 až 1979 pre štátnu úlohu P 12-326-216 „Výskum kombinovaných konštrukcií bytových, občianskych a vybraných priemyselných stavieb“ pre Výskumný ústav pozemných stavieb Praha, prac. Gottwaldov v súvislosti s poverením vedenia spolupráce.

Jubileá a spomienky na Andreja Luxa

- Čiamporová, M. 1993. Doktorovi Andrejovi Luxovi k životnému jubileu. Bull. Slov. Bot. Spoločn. 15: 80.
- Herich, R. 1974. RNDr. Andrej Lux, CSc. – fifty years old. Acta Fac Rerum Nat. Univ. Comen., Physiol. Plant., 8: 97–98.
- Jurkovičová, M., Marhold, K., Matisová, V. & Šípošová, H. 1998. Kto je kto v botanike na Slovensku. Bratislava. p. 117–118.
- Kozinka, V. 2006. Za RNDr. Andrejom Luxom, CSc. (8.4.1923–8.1.2006). Bull. Slov. Bot. Spoločn. 28: 291–292.
- Vozárová, M. & Šípošová, H. 2010. Lux Andrej In : Osobnosti botaniky na Slovensku. VEDA, Bratislava, p. 325–326.

Zostavili OĽGA ERDELSKÁ, ALEXANDER LUX a JARMILA ŠŤRANKOVÁ

Doc. RNDr. Jozef Májovský (10. 6. 1920–16. 4. 2012)



Nestor slovenskej botaniky, vynikajúci znalec flóry Slovenska, výnimočný vedecký talent z rodu neúnavných hľadačov, muž, ktorý neobyčajným spôsobom osvietil slovenský svet botaniky – takto charakterizovali doc. Májovského pri príležitosti jeho deväťdesiatich narodenín vďační žiaci (Bernátová, Šipošová et Mičieta 2010). Pokúsime sa v spomienkach priblížiť plodný život tohto vzácného človeka najmä našim mladším kolegom, ktorí nemali možnosť poznať ho pri aktívnej činnosti. Poukážať na silu, nezlomnú energiu, vytrvalosť v životných zápasoch, ale aj sklamanie, lebo pretváрку nemal rád.

Narodil sa v Prešove, kde strávil aj detstvo a školské roky. V roku 1939 začal štúdiá na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, na ktorej sa v tom čase prednášali aj prírodovedné disciplíny. V osobnosti profesora Františka Nábělka našiel inšpiráciu a podporovateľa k štúdiu botaniky, ktorá sa stala jeho

celoživotnou láskou. Po absolvovaní štúdiá v roku 1944 bol krátky čas pedagógom na 1. štátnom gymnáziu v Bratislave. Keď v roku 1944 bola zriadená samostatná Prírodovedecká fakulta a prof. Nábělka získal miesto asistenta pre Botanický ústav, povolal k spolupráci svojho žiaka Májovského. Pedagogická práca – prednášky, cvičenia, terénne práce a zároveň výskumné úlohy, všetko popri budovaní ústavu a boji doslova o každú stoličku. Ústav sídlil na Rajskej ulici, neskôr už ako Katedra botaniky na Moskovskej ulici. Na výskum v teréne sa využívalo nákladné auto Botanickej záhrady (prof. Nábělka bol zároveň riaditeľom BZ), nocľah poskytovali rôzne kláštory. Botanický ústav si uplatňoval aj spoločenský vplyv, zachraňovali sa herbárové zbery, uskladnené v nevyhovujúcich priestoroch rôznych inštitúcií, dosiahol sa sprístupnenie Arboréta Mlyňany pre verejnosť. Činnosť vysokej školy žiaľ, nie je nezávislá od politickej situácie. V roku 1950 bol prof. Nábělka prinútený odísť na predčasný dôchodok. Po prechodnom období, kedy ústav riadil dr. Májovský (titul RNDr. získal v roku 1948) bol v roku 1951 vedením novovzniknutej Katedry botaniky a zároveň riaditeľom Botanickej záhrady poverený prof. J. M. Novácký, po jeho náhlej smrti v roku 1956 prevzal vedenie oboch inštitúcií doc. Májovský (zároveň bol menovaný docentom).

Prírodovedeckej fakulte ostal pán docent verný celý život. Počas celého svojho pôsobenia dbal o vysokú úroveň výučby. Keď prednášky zo systematickej botaniky prevzali mladší kolegovia, zaviedol a prednášal Taxonómiu rastlín s aplikáciou príkladov z flóry Slovenska, založil tak na Slovensku nový, taxonomický smer. Do učebného plánu zavádzal stále nové predmety a často pozýval na katedru externých prednášateľov. Na organizovanie terénnych prác už v období socializmu nebolo možné využiť kláštory, v päťdesiatich rokoch sa spávalo v stanoch. Vybavenie stanov však bolo tak skromné, že sme sa radšej väčšinu noci zohrievali pri ohni. Keď sa v neskor-

ších rokoch využívali už rôzne ubytovacie zariadenia, pán docent až do neskorých nočných hodín zakladal rastliny do herbára. Najradšej to robil sám, pričom rastliny študoval a pohládzal, bolo vidieť, ako ich mal rád. Zriedkavo prijal pri tom pomoc. Pri tom nás, svojich žiakov zasnáročoval do tajov botaniky. Boli to pekné družné večery s rozhovormi, pri ktorých nás veľa naučil, mnohokrát sme si spolu zaspievali. Svojím diplomantom a aspirantom venoval doc. Májovský vždy maximum času. Vysvetľoval s takým nadšením, že nebolo možné nezapaľiť sa pre vec. Pri úpravách diplomových prác prepísal celé kapitoly a vôbec ho netrápilo, že autorstvo svojich poznatkov presunul tým na diplomanta. S mnohými žiakmi ho viazalo pevné priateľstvo, spolupracoval s nimi naďalej, aj keď ich život zavial na rôzne miesta Slovenska.

Ako riaditeľ Botanickej záhrady UK pôsobil doc. Májovský v rokoch 1956–1961. V roku 1957 sa BZ stala členom Medzinárodného združenia botanických záhrad v Paríži a získala tým právo výmeny Index seminum a vedeckých publikácií. Bola to v tých rokoch vlastne jediná možnosť spolupráce aj s pracoviskami na západe. Bola prijatá rezolúcia, že botanické záhrady budú vedecko-výskumnými pracoviskami príslušných fakúlt a budú slúžiť štúdiijným účelom. Doc. Májovský sa preto snažil čo najviac prezentovať v BZ domácu flóru. Za jeho pôsobenia sa budovala vápencová skalka, andezitová skalka, vegetácia pieskov bola znázornená v dunách na nábřeží Dunaja. Pozornosť venoval aj systematickej časti.

Keď som v roku 1960 nastúpila ako mladá asistentka na miesto v Botanickej záhrade, poskytol mi pán docent ubytovanie vo svojej pracovni. Takmer každý večer ma pri vození a uspávaní svojich dvojčiat zasnáročoval do problematiky záhrady, napriek tomu, že mal za sebou únavný deň na katedre. Rád sa porozprával s robotníkmi a vážil si ich prácu. V čase porady odmietol odísť k telefónu, aj keď volal vysoký stranický funkcionár, čo neostalo bez problémov.

Vďaka nevšednému organizačnému talentu doc. Májovského získala katedra v roku 1961 novú budovu na Révovej ulici, kde sa po rozdelení na dve katedry presťahovala Katedra systematickej botaniky pod jeho vedením. Nové priestory poskytli nové možnosti pre pedagogickú, ale najmä pre vedeckú prácu. Konečne sa získalo vhodné umiestnenie pre bohatý zbierkový fond.

Vedecko-výskumná činnosť doc. Májovského bola veľmi bohatá, jeho bibliografia zahŕňa viac ako sto publikovaných prác rôzneho zamerania. Výsledky výskumu boli vyčerpávajúco hodnotené pri príležitosti jeho jubileí (Mikoláš et Feráková 1995, Feráková 2000), preto sa k tejto tematike vyzrádime len v krátkosti. V začiatkoch jeho pôsobenia to boli floristické a fytoecologické práce z rôznych oblastí Slovenska. Viac rokov sa venoval taxonómii rodu *Festuca* a z tejto problematiky viedol niekoľko diplomových prác. Počas celého svojho pôsobenia jeho ostrý zrak spoznal a pre flóru Slovenska stále nachádzal nové druhy. Z autochtónnych a spontánne alochtónnych druhov sú to *Ajuga laxmanii*, *Armoracia macrocarpa*, *Campanula abietina*, *Festuca arundinacea* subsp. *orientalis*, *Lythrum tribracteatum*, *Myrrhoides nodosa*, *Ranunculus carpaticus*, *Sternbergia colchiciflora*, *Veronica acinifolia*. Z neofytov *Amaranthus blitoides*, *Cycloloma atriplicifolia*, *Chenopodium giganteum*, *Chorispora tenella*.

Už od 50-tich rokov sa doc. Májovský snažil rozvíjať karyotaxonomický výskum (s RNDr. V. Michalkovou). V 60-tich rokoch v novej budove vytvoril tím spolupracovníkov, s ktorými sa tejto činnosti venoval naplno. Výsledky boli publikované v šiestich pokračovaniach série Index of Chromosome Numbers of Slovakia in časopise Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comen., Bot. a súborne v knižnej publikácii Májovský, J., Murin, A., Feráková, V., Hindáková, M., Schwarzová, T., Uhríková, A., Váchová, M. & Záborský, J. 1987. Karyotaxonomický prehľad flóry Slovenska. Veda, Bratislava. Zároveň riešil taxonomicky obtiažne rody a zložité agregátne komplexy aj po karyotaxonomickej stránke v spoluautostve s doc. Murinom a ďalšími spolupracovníkmi.

Boli to napr. rody *Allium*, *Agrostis*, *Crocus*, *Mercurialis*, *Muscari*, *Scilla*, *Sorbus*, *Waldsteinia*, *Pulmonaria mollis* agg., *Sedum* subg. *Hylotelephium*, *Ranunculus auricomus* agg., *Trifolium medium*, *Dryopteris pseudomas*. S pracovníkmi Biologického pracoviska UK v Turčianskej Štiavničke, dnes BZ UK v Blatnici, ktorého bol zakladateľom, botanizoval na mnohých lokalitách Veľkej Fatry a spolu opísali nové druhy slovenskej flóry *Sorbus pekarovae*, *Poa margilicola*, *Poa sejuncta*, *Poa babiogorensis*. Veľmi intenzívna bola najmä jeho spolupráca s dr. Bernátovou.

Pre dielo Flóra Slovenska spracoval rod *Sorbus* a so svojou dcérou Dr. Z. Hegedúšovou rody *Pulmonaria*, *Symphytum*, *Linaria*.

Na jeho počesť sú pomenované dva taxóny slovenskej flóry: *Festuca majovskyi* a *Cardamine majovskyi*.

V rokoch, keď sa na našom knižnom trhu prejavoval absolútny nedostatok populárnovedeckej literatúry spolu s akademickým maliarom J. Krejčom bol iniciátorom a hlavným autorom publikácií Obrázková kvetena Slovenska a ilustrovaného prehľadu stredo európskej flóry „Blumen unserer Heimat“.

Bol zaslužilým a čestným členom Slovenskej botanickej spoločnosti (1980), nositeľom Holubého pamätnej medaily SBS (1988).

Svoje organizačné schopnosti využíval pri práci v rôznych funkciách: študijný prodekan PriF UK (1954–1956), neskôr prodekan pre výskum, prorektor UK pre výstavbu (1965–1968), expert Ministerstva školstva pre vysoké školy, člen početných pedagogických komisií a expertných skupín, redakčných rád a pod. Pri príležitosti 500. výročia založenia Academia Istropolitana v roku 1969 prevzal z rúk prezidenta republiky vyznamenanie Za zásluhy o výstavbu. Doc. Májovský vždy veľmi otvorene vyjadroval svoje názory, netajil svoje kritické stanoviská aj voči vedeniu. Z protestu odmietol prijať medailu za zásluhy, udelenú dekanom fakulty. Následne už v období socializmu žiadne ocenenie nedostal. Medaily dostávali jeho spolupracovníci, ktorých na ocenenie navrhol, jemu sa zaslužitého ocenenia dostalo až v roku 2010, pri príležitosti 70. výročia vzniku Prírodovedeckej fakulty UK.

História sa často opakuje. V roku 1981 už „nemohol“ doc. Májovský zastávať miesto vedúceho katedry, rozhodnutím Ministerstva školstva boli zlúčené 3 pracoviská, aby sa tak dokázalo, že ako vedúci nie je potrebný. V roku 1989 sa takto násilne spojená Katedra botaniky a pedológie rozpadla. V roku 1985 ukončil svoju pedagogickú činnosť, svoje vedecké pôsobenie však na dôchodku ešte zintenzívnil. S pôžitkom zdolával najmä exkurzie v okolí Blatnice, kde mu spoločnosť robila Dr. D. Bernátová. Aj po osemdesiatke zvládol mnohé kopce, navzdory tomu, že po zlomenine pánvovej kosti následkom havárie v roku 1969 boli obavy, že ostane na vozíku. Niekedy neskrýval sklamanie, keď jeho žiaci pri zvládaní náročných úloh a moderných metodík nepreukázali k nemu toľko pochopenia ako on kedysi k nim. Veď ešte vždy im mohol veľmi veľa ponúknuť. Posledne sme ho stretávali na prechádzkach okolo Herbára, jeho úsmev a priateľské zakývanie si budeme vždy pamätať. Tíško odišiel 16. 4. 2012. Hodnoty, ktoré zanechal, sú nevyčísliteľné. Časť jeho bohatého herbára, ktorú nestačil determinovať, spracúva Dr. E. Králík, časť osobnej knižnice je uložená v herbári SLO.

Česť jeho pamiatke.

Biografické práce o doc. Májovskom

Hrabovec, I. 1993. Spomienka na prof. F. Nábělka a prof. J. M. Novackého. O tvorivej práci doc.

J. Májovského a prof. L. Šomšáka, riaditeľov Botanickej záhrady UK. Zprav. Bot. Zahrad. 43:

45–49.

Bernátová, D. 2005. Doc. RNDr. Jozef Májovský jubiluje. Bull. Slov. Bot. Spoločn., 27: 225.

Bernátová, D., Šípošová, H. & Mičieta, K. 2010. For the ninetieth birthday of Doc. RNDr. Jozef Májovský. Acta Bot. Univ. Comen. 45: 53–55.

Feráková, V. 2000. Pán docent Májovský – ad multos annos! Bull. Slov. Bot. Spoločn., 22: 262–263.

Michalko, J. 1980. Doc. RNDr. Jozef Májovský šesťdesiatročný. Biológia (Bratislava), 10: 766.

Mikoláš, V. & Feráková, V. 1995. Doc. RNDr. Jozef Májovský – 75 years. Thaiszia – J. Bot. Košice, 5: 185–192.

Peciar, V. 1970. Doc. RNDr. Jozef Májovský päťdesiatročný. Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comen. 18: 3–6.

Bibliografia doc. Májovského v prácach: Michalko 1980, Mikoláš et Feráková 1995, Bernátová, Šípošová et Mičieta 2010

Ďakujem za rozhovor o p. docentovi RNDr. V. Michalkovej a RNDr. K. Zahradníkovej.

TERÉZIA SCHWARZOVÁ

V tomto roku uplynie 50 rokov, keď v roku 1963 nám pán docent Májovský prednášal taxonómiu a my sme obdivovali jeho filozofické úvahy o premenlivosti a vývoji rastlín, o areáloch a areálch jednotlivých druhov. Bol to skrátka zážitok. Skúšky boli skôr debaty, na ktorých sme spolu fajčili a šomral, že rastliny, ktoré máme, v herbári nerastú tam, odkiaľ ich udávame.

Vynikajúce s ním boli exkurzie počas štúdia, na ktorých o každej a hlavne vzácnej rastline dokázal zanietene prednášať a poznal dokonale jej areál. V neskorších rokoch v rámci exkurzií takmer každý rok navštívil Arborétum Mlyňany, kde sme pracovali a ako prvý objavil výskyt kríženca medzi európskym druhom *Viburnum lantana* a čínskym druhom *Viburnum rhytidophyllum*, ktorý tu prirodzene vzniká.

Ochotne zapožičal literatúru, ktorú vlastnil a odborne nám poradil, kedykoľvek sme prišli za ním a často nás pozval k sebe domov – to sme si nesmierne vážili. Ochotne zoponoval naše záverečné správy, odborné články, monografie a knižné publikácie. Podporil náš odborný rast, ale sám zostal s titulmi skromne na spodnom stupni, hoci patril na vrchol. Bol jedinečný, svetový taxonóm. Veľmi dobre vedel, že ovládať taxonomické problémy nášho a svetového rastlinstva môže len pár odborníkov. On k nim patril. Kde bral silu pre toľkú časovo neobmedzenú prácu? Bol neúnavný pri objavovaní a výskume najmä nových taxónov pre Flóru Slovenska a poznal všetky rozlišovacie taxonomické znaky jednotlivých druhov flóry takmer celej Európy. Odmietal povrchnosť, prísne vyžadoval odbornú terminológiu hlavne od nás, jeho žiakov a aspirantov. Mali sme pred ním veľký rešpekt. Nezabudnuteľné chvíle sme s ním zažili (už ako pracovníci Arboréta Mlyňany SAV), keď bol s nami celý týždeň na terénnom výskume na východnom Slovensku (cca v r. 1982). Tam sme ho mali možnosť spoznať ako skromného priateľského človeka, ktorý toleroval naše nedokonalé vedomosti a snažil sa nezištne pomáhať. Odborné nočné dialógy niekedy trvali takmer do rána. Naša radosť bola obrovská, keď nám po týždni povedal: „Chlapci, aj vy ste ma veľa naučili a dali ste mi novú inšpiráciu.“ Pochopili sme to až trochu neskôr, keď sa pustil do štúdia rodu *Sorbus*.

Nesmierne si vážime a sme vďační za jeho neoceniteľné názory a rady, z ktorých doteraz žijeme. Mali sme šťastie, že sme ho mali.

Pán docent Májovský, ďakujeme a nezabúdame, žijete v našich spomienkach a v našej každo-
dennej odbornej práci.

Nitra, 15. 5. 2013

FRANTIŠEK MERCEL, TIBOR BARANEC

Prešli tri desaťročia a človeku sa zdá, akoby to bolo iba včera. Prišla som do tajomného sveta sušených rastlín ako študentka odboru Ochrana prírodného prostredia. Túžila som robiť diplomovú prácu z botaniky a tak ma osud privial na Katedru systematickej botaniky. Herbár na Révovej ulici mi poskytol priestor a čas nerušene spoznávať našu flóru. Sedávala som nad herbárovými položkami a o dva stoly ďalej sedával doc. Májovský. Od mojich učiteľov som sa dozvedela, že práve odišiel do dôchodku a že je jedným z našich najvýznamnejších botanikov. Pravidelne a usilovne študoval rastlinný materiál a vôbec sa mi nezdalo, že je už dôchodca. Keď som prišla z terénu s plnou taškou a snažila sa poukladať neznáme rastliny medzi pijavé papiere, tajne som dúfala, že sa pri mne pristaví. A nedúfala som márne. Vždy sa pristavil, aj keď som nebola jeho študentka a pozrel, čo som doniesla. Rastliny začali len tak lietat' a lietali aj ich mená. Snažila som sa zapamätať si čo najviac, pretože som rýchlo pochopila, koľko práce a času mi to ušetrí. Bol živým kľúčom na určovanie rastlín. A nielen to. Bol aj znalcom života a bystrým pozorovateľom. Keď videl, ako začínam určovať každú rastlinu podľa kľúča od čefeade, povedal: „Však takto to neurčíte ani do Vianoc!“ „Takto môžete určovať tak v Albánsku!“ „Ale nás to tak učili v škole,“ nešťastne som odpovedala. „Nikto sa Vás nebude pýtať, ako ste to určili a ako Vás to učili v škole, musíte si vedieť pomôcť!“ Zobral veľkú obrázkovú maďarskú Iconographiu a ja som o chvíľu pochopila, že obrázok nerozpráva ani po slovensky, ani po maďarsky. V živote som si pri spomienke na túto lekciiu neraz zjednodušila komplikovanú situáciu a na moje pery vždy sadol úsmev. Po prvých prázdninách sa mi zas podarilo doniesť miesto mukyne kalínu siripútku, ešteže som pribalila aj jarabinu. Pán docent vtedy spracovával rod *Sorbus*. Keď sa spamätal z prekvapenia, doniesol pijavé papiere a položky sme založili. A ešte si spomínam na úsmevnú príhodu. V herbári bolo ticho, keď naraz vyskočil zo stoličky: „Ako môžu takto klamať ľudí? Však to je pšeničná pleva!“ Chvíľu mi trvalo, kým som pochopila, že pod lupou má krajec „ražného chleba.“

Bratislava, 5. 6. 2013

HELGA KOTHAJOVÁ

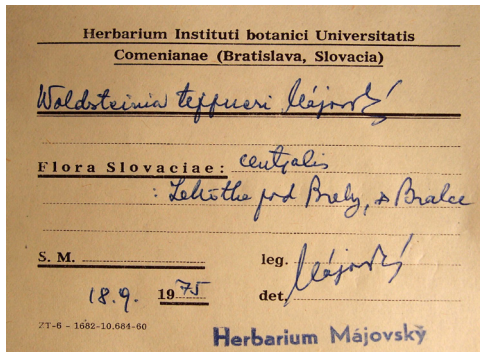
K pánu doc. Májovskému chodili jeho žiaci aj po skončení školy po odbornú radu, na vedecké dišputy, či vypočuť si spomienky na začiatky slovenskej botaniky. Na sedenie s ním nestačilo byť len pozorný počúvajúcí, či hľadať v jeho slovách negatíva, bolo potrebné naladiť sa na rovnakú nótu a to sa nedalo inak, iba prísť aspoň s priemerne zvládnutým problémom a prehľadom. Obdivuhodne sa dokázal zorientovať v problematike rodov, aj takých, ktorým sa sám bližšie nevenoval. Na to boli potrebné široké vedomosti a talent. Vydýchli sme si, ak naše riešenia odobril, ako sme rozdiskutovali situáciu a možné riešenia. Aj ja som bola na rozdiskutovanie svojho študijného problému dizertačnej práce u pána docenta na „dišputu“. Vedecké problémy sme si museli vyriešiť vždy sami, ale dobre bolo poznať aj názor druhých, dobre bolo vedieť, že sa človek neuberá zlým smerom, lebo na návraty do nultého výskumného bodu sme nemali čas. Okrem rodu *Galium*

sme prebrali aj iné rody – jeho srdcové záležitosti. Odchádzala som užasnúť schopnosťou pána docenta zorientovať sa v spleti fylogenetických vzťahov, obdivovala som jeho postreh vidieť ich v morfológických odozvách, ktoré mnohým, aj renomovaným botanikom unikali. Za všetko snáď hovorí, že si v Anglicku dokázali nájsť jeho prácu o podrodoch rodu *Sorbus*, hoci nebola v karen-tovanej sérii, alebo molekulárnym výskumom odobrené pre vedu nové taxóny, na ktorých objave sa svojím postrehom podieľal.

Rada spomínam na exkurziu počas zvolenského botanického zjazdu, ktorú viedol pán docent. Často sme sa zastavovali, zbierali rastliny, určovali, učili sa ich poznávať. Čas sme nevnímali, zvečerievalo sa, bola pohoda a príjemne... len na konci exkurzie nás nečakal autobus. Šofér vzdal čakanie na nás, lebo si pomyslel, že už nik nepríde, že bola zmena programu a odišiel. Stáli sme bezradní a zmorení. Pán docent v rozpakoch vraví, koľko to môže byť do Zvolena, musíme ísť pešo. Asi by sme šli pešo do polnoci, ale niekto vo Zvolene si všimol, že časť účastníkov zjazdu chýba a došlo im, čo sa asi stalo. Poslali autobus znovu pre nás. Rozpačitý šofér sa síce ospravedlňoval, ale podotkol, že to nebola len jeho vina, ale aj naša. Pán docent s úsmevom vraví „Nuž a Vy neviete, že keď botanikov necháte pri kope sena, neodídu, pokiaľ nepreberú každé steblo?“ Večer nás spoločnosť privítala so smiechom aj s úľavou. Večery príjemných, poučných, dlho do noci trvajúcich rozhovorov v čase terénnych prác o botanike a botanikoch mi dodnes pomáhajú pozerat' sa s nadhľadom na komplikované dejiny botaniky na Slovensku.

Háj, 5. 6. 2013

HELENA ŠÍPOŠOVÁ



Vlastnoručne písaná herbárová menovka doc. Májovského

Za RNDr. Jánom Medovičom, CSc. (12. 10. 1932–12. 1. 2013)¹



16. januára 2013 sa blízki, priatelia a známi na vrútockom cintoríne naposledy rozlúčili s našim bývalým dlhoročným kolegom RNDr. Jánom Medovičom, CSc., ktorý podľahol ťažkej, dlhotrvajúcej chorobe.

Jeho životná cesta bola často neľahká, miestami doslova trnistá. Narodil sa 12. októbra 1932 v obci Nádass (dnes Trstín) na východnom úpätí Malých Karpát. Po absolvovaní piatich tried ľudovej školy v rodnej obci pokračoval v rokoch 1943–1948 v štúdiu na 5-ročnom súkromnom saleziánskom gymnáziu v Šaštíne, kde spolu s ostatnými chovancami býval v tamojšom kláštore. Od narodenia vyrastal bez otca, ktorý odišiel za chlebom do Kanady (prvýkrát ho uvidel až ako 28-ročný); ku koncu štúdia ho opustila aj matka, ktorá sa roz-

hodla nasledovať manžela do cudziny. Po skončení gymnázia vstúpil do noviciátu Saleziánskej spoločnosti v Hronskom (vtedy Svätom) Beňadiku, kde v auguste 1949 zložil prvé rehoľné sľuby. V rehoľnej aj odbornej príprave pokračoval v Saleziánskom pedagogickom študentáte v Hodoch pri Galante (dnes časť Galanty), ktorý bol v októbri 1949, po vzájomnej výmene s tamojšími gymnazistami, presídlený do Šaštína. Tam ho v noci z 13. na 14. apríla 1950 zastihla Akcia K (Kláštory) zameraná na likvidáciu mužských rehoľných rádov, právom známa aj pod názvom „barbarská noc“. Zo Šaštína bol zanedlho s ostatnými saleziánmi, dočasne sústredenými v tamojšom kláštore, transportovaný do centralizačného kláštora v Podolínci; odtiaľ koncom mája do Kostolnej pri Trenčíne, kde spolu s ďalšími klerikmi a novicmi podstúpil nútené „preškoľovanie“ (politickú prevýchovu), na mesiac prerušené prácou na stavbe Priehrady mládeže pri Púchove. Po prepustení koncom augusta 1950 sa ho ujal matkin brat, bývajúc v Bratislave. Vďaka nemu si na tamojšom II. štátnom československom reálnom gymnáziu doplnil stredoškolské vzdelanie a po maturite bol v r. 1952 prijatý na Prírodovedeckú fakultu Slovenskej univerzity (prechodný názov Univerzity Komenského) v Bratislave, kombinácia biológia–chémia. Štúdiom na odbore botanika zavŕšil s vyznamenaním 17. 6. 1957, po úspešnom vykonaní štátnych skúšok a obhájení diplomovej práce „Štatistické vyhodnotenie skupinového druhu *Carex muricata* L.“, ktorú vypracoval na Katedre botaniky pod vedením doc. RNDr. Jozefa Májovského. Počas štúdia pracoval na katedre ako vedecká pomocná sila. Ako výborný študent bol v 5. ročníku, po smrti profesora Novackého, prijatý na uvoľnené miesto asistenta (na katedre nebol v tom čase absolvent s ukončeným vysokoškolským vzdelaním), ktoré zastával na polovičný úväzok od 1. januára 1957. Spolu s pedagógmi sa zúčastnil výskumu flóry a vegetácie Východoslovenskej nížiny; ako externý spolupracovník novozaloženého Biologického ústavu SAV sa zapojil aj do riešenia kolektívnej úlohy „Kvetena Slovenska“, predchádzajúcej viacväzkovej edícii Flóra Slovenska.

Po skončení štúdia ostal krátko pracovať na Katedre botaniky PriF UK. 1. decembra 1957 nastúpil ako odborný redaktor pre poľnohospodárske školy do Slovenského vydavateľstva pôdohospodárskej literatúry (od r. 1969 vydavateľstvo Príroda) v Bratislave, so zameraním na učebnice biológie. 1. marca 1961 bol na základe konkurzu prijatý do Pedagogického inštitútu v Trnave,

¹ Zostavené na základe štúdia dobových prameňov, spomienok manželky Anny, spolužiakov resp. spolubratov p. Jozefa Friborta (Šaštín) a dona Jána Tockého SDB (Žilina).

kde pracoval už krátko predtým (od 15. 2. 1961) ako externý pedagóg. Svoje pôsobenie začal ako odborný asistent na Katedre základov výroby, už v apríli 1961 bol však preradený na Katedru prírodných vied. Po reorganizácii inštitútu (1. 9. 1964) pokračoval v pedagogickej činnosti ako odborný asistent na Katedre prírodopisu Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského so sídlom v Trnave. Prednášal tu systematickú botaniku (vyššie rastliny) pre poslucháčov denného i externého štúdia, viedol cvičenia z botaniky, kurz chémie, viedol a oponoval diplomové práce, pracoval aj ako ročníkový učiteľ. V rámci katedry zriadil oddelenie botaniky a zabezpečil jeho materiálno-technické vybavenie na úrovni umožňujúcej realizovať moderný taxonomický výskum. Istý čas zastával aj funkciu tajomníka katedry. Popri pedagogickej činnosti spolupracoval s Chemickým ústavom SAV v Bratislave (výskum rastlinných alkaloidov a glykozidov), Katedrou systematickej botaniky PriF UK v Bratislave aj Výskumnou a šľachtiteľskou stanicou v Bučanoch. Zároveň si zvyšoval odbornú kvalifikáciu. 24. novembra 1967 po vykonaní rigorózneho skúšky získal na Prírodovedeckej fakulte UK titul RNDr., 1. júla 1970 vedecko-akademickú hodnosť CSc. v odbore botanika. V kandidátskej dizertačnej práci „Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku“, ktorú vypracoval opäť pod vedením doc. Májovského na Katedre systematickej botaniky PriF UK, popri štatistických metódach úspešne uplatnil aj metódy chemotaxonomické, najmä dvojrozmernú papierovú chromatografiu.

Z rodinných dôvodov (rozvodové konanie) sa koncom leta 1973 rozhodol ukončiť pôsobenie na Pedagogickej fakulte UK v Trnave a požiadal o prestup na Biologické pracovisko UK v Turčianskej Štiavničke, kam na základe kladného odporúčania nastúpil 1. novembra 1973 ako vedecký pracovník. Tomuto pracovisku (po reorganizácii a zmene pôsobiska od r. 1990 Botanická záhrada UK, pracovisko Blatnica) ostal verný až do odchodu do dôchodku (10. 10. 1992).

Rozvod a následné odlúčenie od detí výrazne zasiahli jeho vnímavú, krutými zážitkami z mladosti už beztak poznačenú dušu. Napriek tejto traume sa naďalej vyznačoval zodpovedným prístupom k práci, spoľahlivosťou a dochvilnosťou. Vytúžený pokoj a spoľahlivé rodné zázemie našiel v harmonickom druhom manželstve, kde mu manželka a syn poskytovali tak potrebnú radosť zo života.

Botanické prvotiny dr. Medoviča predstavujú floristické práce z Malých Karpát; k štúdiu flóry a vegetácie tohto územia, najmä tzv. Trstínsko-bukovských kopcov v blízkom okolí rodiska, sa vracal aj v nasledujúcich rokoch. Už počas vysokoškolského štúdia sa však zameral na štúdium ostríc (rod *Carex* L.), k jednotlivým druhom ktorých spracúval regionálne aj celoslovenské rozšírenie, vychádzajúc z rozsiahlej rukopisnej, neustále ním dopĺňanej databázy. K ich bližšiemu poznaniu prispel aj vyčlenením novej variety ostrice zblíženej – *Carex contigua* var. *nemorosa* (Lumn.) Medovič. Bez nadsádzky možno povedať, že ostrice ho sprevádzali po celý život a výsledky ich štúdia tvoria hlavnú časť jeho bibliografie; viaceré jeho práce sú podnes citované aj v renomovaných zahraničných časopisoch. Ďalšou oblasťou jeho profesionálneho záujmu bola história botaniky, v rámci ktorej uverejnil niekoľko súborných prác z rôznych regiónov Slovenska (Veľká Fatra, Muránska planina, Krivánska Malá Fatra). Počnúc rokom 1955 botanizoval, či už pri štúdiu ostríc alebo v rámci úloh riešených na jednotlivých pracoviskách, aj v ďalších regiónoch Slovenska (Podunajská nížina, Krupinská vrchovina, Štiavnické vrchy, Lučenecká kotlina, Zvolenská kotlina, Slovenský kras, Slovenský raj, Turčianska kotlina, Lúčanská Malá Fatra, Oravské Beskydy, Západné, Vysoké a Belianske Tatry, Pieniny, Spišská kotlina, Slanské vrchy, Nízke Beskydy, Bukovské vrchy, Vihorlat), o čom popri publikačných výstupoch svedčia aj početné položky uložené v slovenských i českých herbárových zbierkach (BRA, SLO, LIT a i.). Od

svojich profesionálnych začiatkov rád a dobre fotografoval, čo sa odrazilo v často bohatej fotodokumentácii v jeho publikáciách.

Živo sa zaujímal aj o ochranu prírody. Počas pôsobenia v Trnave spolupracoval s Krajským strediskom štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave. Bol aktívnym členom Sboru ochrany prírody, neskôr Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny. V r. 1965 uverejnil v časopise Ochrana prírody a pamiatok päť podrobne zdôvodnených návrhov na zlepšenie práce v ochrane prírody; na stránkach tohto časopisu publikoval v rokoch 1963–1969 sériu príspevkov s botanicou, ochranárskou a ochranársko-pedagogickou tematikou. K ochrane prírody viedol aj svojich študentov, či už priamo vo výuke, alebo na špeciálne zameraných prírodovedných exkurziách. Po príchode do Turca sa aktívne zúčastňoval inventarizačných výskumov chránených území v Krivánskej a Veľkej Fatre, organizovaných príslušnými Správami CHKO (ŠPR Rozsutec, oblasť Gaderskej a Blatnickej doliny, ŠPR Šrámková, ŠPR Kľačianska Magura, ŠPR Krivé a i.).

Dr. Medovič bol dlhoročným členom Slovenskej botanickej spoločnosti (vrátane jej predchodkyne – Československej botanickej spoločnosti na Slovensku), členstvo v ktorej ukončil v roku 1992. V r. 1988 prispel, spolu s ostatnými zamestnancami pracoviska, k zorganizovaniu a úspešnému priebehu 5. medzinárodného sympózia o synantropnej flóre a vegetácii v Martine. Záujem o prírodu Gemera ho priviedol tiež k členstvu v Gemerskej (neskôr Gemersko-malohontskej) vlastivej spoločnosti.

Spoznali sme sa po mojom príchode na Biologické pracovisko UK, kam som nastúpil necelých 5 rokov po jeho príchode, v auguste 1978. V nasledujúcich rokoch som mal príležitosť spolupracovať s ním, spolu s kolegyňou Dankou Bernátovou, pri štúdiu flóry a vegetácie Západných Tatier, Veľkej a Krivánskej Fatry. On síce prirodzene viac inklinoval k výskumu mokradí, zatiaľ čo ja, ako tradičný „suchozemec“, skôr k štúdiu lesnej a travinno-bylinnej vegetácie. Zbližovali nás však rozhovory počas presunov na lokality či večerov v prípade ubytovania v teréne. Vážil som si jeho láskavý, priateľský prístup k mladému „uchu“, rady staršieho, skúsenejšieho kolegu, ochotnú a nezištnú pomoc, dobrosrdečnosť, otvorenosť... Najmä teraz, po rokoch, viem viac oceniť životný optimizmus, ktorý ho neopúšťal napriek všetkému, čo ho v živote postretlo, vrátane postupne sa zhoršujúceho zdravotného stavu. S preň príslovečnou skromnosťou sa držal skôr v úzadí, čo však nijako neznižovalo rozsah jeho vedomostí. Doc. Májovský, v čase jeho príchodu do Turčianskej Štiavničky riaditeľ pracoviska, ho v rukou písanom odporúčaní charakterizoval ako človeka mierneho, ale dôsledného, ktorý rád pracuje v kolektíve a vie ho organizovať v záujme dohodnutého cieľa. Spoločných publikácií máme síce poskromne, napriek tomu svojimi radami a životnou filozofiou značne ovplyvnil a stále ovplyvňuje moje práce a je tak ich pomyselným spoluautorom. Keď umrie známy herec, zvykne sa hovoriť, že odišiel do hereckého neba. Náš kolega a priateľ odišiel do neba botanického a verím, že tam naďalej nachádza potešenie z rastlinstva, najmä jeho obľúbených ostríc, ktorých štúdiu zasvätil celý svoj profesionálny život.

Personálna bibliografia

1957

Medovič, J. Štatistické vyhodnotenie skupinového druhu *Carex muricata* L. 184 p. Diplomová práca, msc., depon. in Knížnica Katedry botaniky PriF UK, Bratislava.

1958

Medovič, J. *Hacquetia epipactis* (Sc.) DC. v Malých Karpatoch. Biológia (Bratislava) 13, 10: 761–764.

- Rozšírenie *Carex alba* Scop. v Malých Karpatoch. Prír. Sborn. Slov. Múz. 4: 81–85.

1959

- Medovič, J. *Carex goudenoughii* Gay. var. *stolonifera* (Hop.) Asch. et Gr. na Slovensku. Prír. Sborn. Slov. Múz. 5: 74–78.
- Predbežná správa o kvetene trstínsko-bukovských kopcov. Prír. Sborn. Slov. Múz. 5: 79–88.
 - *Carex* (ostrica) trstínsko-bukovských kopcov. Prír. Sborn. Slov. Múz. 5: 89–100.
 - Príspevok k vegetácii Holého vrchu. Prír. Sborn. Slov. Múz. 5: 101–108.
 - Príspevok k rozšíreniu *Carex depressa* Link var. *transsilvanica* (Schur) Christ na Slovensku. Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comen., Bot. 3, 10–12: 565–569.

1960

- Medovič, J. Rozšírenie *Carex strigosa* Huds. na Slovensku. Biológia (Bratislava) 15, 1: 62–65.
- Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku. Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comen., Bot. 5, 1–2: 1–116.

1963

- Medovič, J. Kvetena trstínsko-bukovských kopcov. Sborn. Pedagog. Inšt. v Trnave, Prír. Vedy 1: 111–178.
- Kvetena Ostrého Kameňa. Ochr. Prír. a Pamiatok 3, 4: 3–4.
 - Botanická záhrada PI v Trnave. Ochr. Prír. a Pamiatok 3, 8: 7.
 - Meliorácie a ochrana prírody. Ochr. Prír. a Pamiatok 3, 11: 1–2.

1964

- Medovič, J. Zachránime park v Trstíne? Ochr. Prír. a Pamiatok 4, 2: 2.
- K vyučovaniu ochrany prírody na PI v Trnave. Ochr. Prír. a Pamiatok 4, 5: 4.
 - Učiteľ pre rozšírenie myšlienok OP. Ochr. Prír. a Pamiatok 4, 7–8: 7.

1965

- Medovič, J. Vzťah človeka k prírode v názvoch dedín a miest Zs kraja. Ochr. Prír. a Pamiatok 5, 3: 2.
- Vodné nádrže a príroda. Ochr. Prír. a Pamiatok 5, 6: 9.
Upozornenie na prírodné hodnoty zátopového územia VN Buková a jej možný vplyv na blízke lokality xerothermnej vegetácie.
 - Lokality zákonom nechránené. Ochr. Prír. a Pamiatok 5, 9: 3.
Lokality hlaváčika jarného na stráňach medzi lesikom pri Šivavci a Šivavcom (pri Horných Orešanoch).
 - Ochrana prírody v teórii a praxi. Ochr. Prír. a Pamiatok 5, 10: 2.
Päť návrhov na zlepšenie práce v ochrane prírody.

1966

- Medovič, J. Zaujímavé miesto Malých Karpát. Ochr. Prír. a Pamiatok 6, 4–5: 7, 10.
Xerothermné stráne v okolí zrúcaniny sv. Katarína pri Naháči.
- Turisti, ochranári a chránené územia. Ochr. Prír. a Pamiatok 6, 6: 1–2.
Námety na zlepšenie kontrolnej činnosti v chránených územiach.

- . Predbežná zpráva o kvetene rašeliniska Cerová-Lieskové. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 2: 71–83.

1968

Medovič, J. Taxonomická hodnota *Carex contigua* Hop. var. *nemorosa* (Lumn.) Medovič. Acta Fac. Rerum Nat. Univ. Comen., Bot. 14 (1967): 121–180.

1969

Medovič, J. Variabilita druhu *Carex flacca* Schreb. subsp. *flacca* v trstínsko-bukovských kopcoch. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 3: 223–272.

- . Poznávaj a chráň! Ochr. Prír. a Pamiatok 9, 8: 67.

Informácia o zakladajúcom sneme Slovenského zväzu ochrancov prírody (30. 6. 1969), spolu s 3 námetmi na zlepšenie a zintenzívnenie ochrannárskej práce.

1970

Medovič, J. Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku. 116 p. Kandidátska dizertačná práca, msc., depon. in Registratúrne stredisko PrIF UK, Bratislava.

Medovič, J. & Studencová, J. Vegetačné pomery vrchu Veterlín v Malých Karpatoch. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Geogr. 1: 179–201.

1971

Medovič, J. Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku II. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 4: 161–203.

1972

Medovič, J. Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku I. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Geogr. 2: 213–233.

- . Súborný druh *Carex muricata* L. na Slovensku IV. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 6: 19–31.

- . Rozšírenie druhu *Carex flava* sp. agg. na Slovensku I. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Biol. 5: 95–116.

1974

Medovič, J. Zemepisné rozšírenie druhu *Carex pilulifera* na Slovensku. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 7: 21–39.

- . Fytcenologická charakteristika vodnej nádrže Buková. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Geogr. 3: 107–130.

1975

Medovič, J. Rozšírenie druhu *Carex brizoides* na Slovensku. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Geogr. 4: 147–154.

1976

Medovič, J. Rozšírenie druhu *Carex davalliana* Sm. na Slovensku. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Prír. Vedy 8: 17–30.

Nekrológy a spomienky

- *Carex dioica* L. vo Veľkej Fatre. Kmetianum 4: 163–175.
- Rozšírenie druhov rodu *Carex* v okolí Turčianskej Štiavničky. Kmetianum 4: 177–189.
- Predbežná správa o kvetene Chránenej oblasti Sĺňava pri Piešťanoch. Zborn. Pedagog. Fak. UK Trnava, Geogr. 5: 169–173.

1977

Medovič, J. *Azolla filiculoides* v Piešťanoch. Západné Slovensko 4: 100–104.

1979

- Medovič, J. Rozšírenie vzácnejších druhov ostríc v Turčianskej kotline – 1. *Carex hordeistichos* Vill. Kmetianum 5: 153–170.
- Asociácie zväzu *Caricion gracilis* Neuhausl 1959 na Bolerázskej priehrade. Západné Slovensko 6: 263–270.

1981

- Medovič, J. Rozšírenie *Carex parviflora* Host a *Carex atrofusca* Schkuhr v Tatrách. Zborn. Prác Tatransk. Nár. Parku 22: 315–330.
- Rozšírenie druhov rodu *Carex* v Malej Fatre. In: Janík, M. & Stollmann, A. (eds), Rozsutec – štátna prírodná rezervácia. Osveta, Martin, p. 364–374.

1982

Medovič, J. Poznámky k rozšíreniu druhov rodu *Carex* v oblasti Gaderskej a Blatnickej doliny. Ochr. Prír. (Bratislava) 3: 231–249.

Kovács, I. B., Kliment, J. & Medovič, J. Ján Fábry (1830–1907). Obzor Gemera 13: 109–117.

1983

Bernátová, D. & Medovič, J. *Blechnum spicant* (L.) Roth vo Veľkej Fatre. Biológia (Bratislava) 38: 918.

1984

Medovič, J. Dejiny botanického výskumu Veľkej Fatry do roku 1918. Z Dejín Vied a Techn. Slov. 10: 109–130.

1985

Medovič, J. História botanického výskumu Muránskej planiny do roku 1918. Vlastiv. Štúd. Gemera 3: 465–506.

1986

Bernátová, D., Medovič, J., Hanulová, E., Sobotka, J. & Škovirová, K. Príspevok k flóre Štátnej prírodnej rezervácie Šrámková. Ochr. Prír. (Bratislava) 7: 267–274.

1988

Medovič, J. Rozšírenie druhov rodu *Carex* v oblasti Kľačianskej Magury v Chránenej krajinskej oblasti Malá Fatra. Ochr. Prír. (Bratislava) 9: 195–208.

– Zoznam rastlinných druhov CHPV Hradené jazero Blatné. Msc., depon. in Správa Národného parku Veľká Fatra, Vrútky.

Medovič, J. & Hanulová, E. Príspevok k flóre Štátnej prírodnej rezervácie Kľačianska Magura v Chránenej krajinskej oblasti Malá Fatra. Ochr. Prír. (Bratislava) 9: 187–194.

1990

Medovič, J. Floristická charakteristika pramenísk a slatín vo Veľkej Fatre. In: Dúbravcová, Z. et al., Nelesné rastlinné spoločenstvá Západných Karpát a hodnotenie negatívnych vplyvov na nelesnú vegetáciu Tatier. Záverečná správa, msc., depon. in Prírodovedecká fakulta UK, Bratislava.

1992

Medovič, J. Dejiny botanického výskumu Krivánskej Malej Fatry v prvej polovici 19. storočia. Ochr. Prír. (Liptovský Mikuláš) 1: 197–210.

– Dejiny botanického výskumu Krivánskej Malej Fatry v 50. rokoch 19. storočia. Ochr. Prír. (Liptovský Mikuláš) 1: 211–234.

b. r.

Medovič, J. Rozšírenie druhov rodu *Carex* v oblasti Kľačianskej Magury. 15 p. Msc., depon. in Správa NP Malá Fatra, Varín.

Medovič, J. Predbežná správa o flóre ŠPR Krivé. 5 p. Msc., depon. in Správa NP Malá Fatra, Varín.

JÁN KLIMENT

Spomienka na Prof. dr. hab. Halinu Piękoś-Mirkowu

Dňa 7. apríla 2013 zomrela jedna z najväčších vedeckých osobností poľskej botaniky, ochrankyňa prírody, zaslúžila členka Poľského botanického spoločenstva, laureátka Medaily Prof. Władysława Szafera a nositeľka významnej Holubyho pamätnej medaily slovenskej botanickej spoločnosti – Prof. dr. hab. Halina Piękoś-Mirkowa.

Narodila sa v Poľsku v Sliezskom vojvodstve v meste Tešín dňa 15. júla 1939. Študovala botaniku v Univerzitycie Jagielloňskom v Krakove, kde získala v r. 1962 magisterský titul. Po ukončení štúdia pracovala v r. 1963–1965 ako asistentka na Katedre Systematiky i Geografii Roślin Uniwersytetu Jagiellońskiego v Krakove. Neskôr (od r. 1965) pracovala ako staršia asistentka a v r. 1972–1976 ako odborná asistentka v Instytute Botaniki im. Władysława Szafera Polskiej Akademii Nauk. Od r. 1976 pôsobila v Instytucie Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk (IOP PAN) v Krakove a od r. 1977 ako vedúca Tatrzańskiej Stacji Terenowej IOP PAN v Zakopanem. Docentúru získala v r. 1994, profesorkou bola menovaná v r. 1999. V IOP PAN pracovala do r. 2009, aj po odchode do dôchodku pôsobila vo vedeckej rade inštitútu až do svojej smrti.

S jej menom sa spája vyše 186 publikácií z odboru systematiky, floristiky, fytogeografie, ochrany prírody a ekológie rastlín, vrátane 106 originálnych vedeckých prác, 29 populárno-vedeckých a vyše 50 iných. Z nich treba vyzdvihnúť také významné publikácie akými sú: Rzadkie taksony roślin naczyniowych na terenie Tatrzańskiego Parku Narodowego, ich zagrożenie ze strony turystyki oraz problemy ochrony (1982), Aktualne problemy ochrony zasobów genowych roślin

naczyniowych w Tatrzańskim Parku Narodowym (1986), Ochrona gatunkowa roślin w Polsce – stan, funkcjonowanie, potrzeby (1990), The distribution of the *Dryopteris dilatata* in Poland and Slovakia (1991). Okrem uvedených publikovala mnoho vedeckých prác v spoluautorstve so svojim manželom Prof. Zbigniewom Mirkom. Z nich najvýznamnejšie sú knižné publikácie: Kwiaty Tatr. Przewodnik kieszonkowy (2004), Atlas roślin chronionych (2005), Rośliny chronione (2006). Rośliny górskie (2007) a Czerwona księga Karpat Polskich (2008).

Od r. 1962 bola členkou Poľskej botanickej spoločnosti a viacerých národných a zahraničných vedeckých spoločností, členkou viacerých komisií a vedeckých rád národných a zahraničných vedeckých a odborných časopisov (napr. bola členkou redakčnej rady časopisu *Ochrona Przyrody* 1978–1985 a od r. 1985 jeho výkonnou redaktorkou, od r. 1992 členkou redakčnej rady časopisu slovenského vydavateľa *Oecologia Montana* a od r. 1994 bola členkou redakčnej rady edície *Flóra Polski*).

I keď bola oblasť terénneho výskumu rastlinstva Prof. Haliny Piękoś-Mirkowej veľmi široká (zahŕňala okrem územia Poľska aj Slovensko, Česko, Rusko, Ukrajinu, Litvu, Gruzínsko, Rakúsko, Maďarsko, Švédsko, Finsko a Švajčiarsko), až do konca života bola celým srdcom zviazaná s Tatrami a mestom Zakopane. Za svoj plodný vedecký život, ktorý zasvätila botanike, bola vo svojej domovine viackrát ocenená a vyznamenaná napr.: Strieborným krížom za zásluhy (udeľuje ho prezident Poľskej republiky), Cenou vedeckého sekretára Poľskej akadémie vied alebo Vyznamenaním sekretára II. Oddelenia PAV. Niektoré jej publikácie boli ocenené Cenou a titulom „Najlepšia knižka“. Za vynikajúce botanické diela, ktoré vytvorila, sa stala v r. 2007 Laureátkou Medaily Prof. Władysława Szafera.

Jej vzťahy s botanikmi na Slovensku sa radujú od osemdesiatych rokov minulého storočia. Mala pracovné kontakty s pracovníkmi Botanického ústavu Slovenskej akadémie vied, Správy Tatranského národného parku, Štátnej ochrany prírody Slovenskej republiky a tiež s pracovníkmi viacerých herbárových inštitúcií. Osobitne milé priateľské vzťahy mala s doc. Jánom Futákom a dr. Kamilou Zahradnikovou z BoÚ SAV. Z čias našej mladosti si dovoľím aj osobnú spomienku. Ako čerstvá absolventka vysokej školy a interná aspirantka na BoÚ SAV v r. 1972 som mala možnosť po prvýkrát osobne sa zoznámiť s Halinkou (vtedy ešte slobodnou) a následne s ňou vo dvojici absolvovať niekoľko týždňový terénny floristický výskum v Západných Beskydách na slovenskej strane pohoria. Hneď na mňa zapôsobilá svojimi odbornými vedomosťami, zanietením pre botaniku, neúnavnym zbieraním (od skorého rána až do zotmenia) a zapisovaním všetkých rastlín, čo sme objavili. Ako veľmi útle a krehké žieňa vynikala nebojácnosťou a humorom. Na moju otázku, čo urobíme, keď v lese stretneme medveďa, veselo zahľásila – no predsa ho pozdravíme „Deň dobrý, maco“. A vtedy sa začalo naše priateľstvo a pracovné aj osobné kontakty.

K poznaniu flóry Slovenska prispela najmä floristickým výskumom Tatier, Západných Beskyd a Pienin, aktívnou účasťou na vedeckých konferenciách, sympóziách, odborných seminároch a zjazdoch Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV. Za tento prínos bola na 9. zjazde Slovenskej botanickej spoločnosti v Námestove – Slanickej Osade v r. 2009 ocenená Holubyho pamätnou medailou.

Správu o jej úmrtí, ktorá nás všetkých prekvapila, sme prijali so zarmútením. V jej osobe navždy odišla vynikajúca žena, usilovná, skromná a skvelá odborníčka, oddaná priateľka, milovníčka a obdivovateľka tatarskej prírody. Patrí jej naša vďaka a úcta za všetko, čo pre slovenskú botaniku, najmä pre výskum Tatier urobila. Jej pamiatka zostane navždy v našich srdciach.